

Aktsomhetsvurderinger for bærekraftig
forretningspraksis

Redegjørelse rapporteringsåret 2024 etter åpenhetsloven

for Ruter As

*Etisk handel Norge har vurdert at rapporten til Ruter As oppfyller våre krav til basisnivå.
Les mer om basisnivå **her**.*

Til lesere av rapporten

Næringslivet og offentlig sektor har stor påvirkning på mennesker, samfunn, miljø, klima og dyr og kan både bidra positivt til utvikling, men også medvirke negativt og forårsake skade. Virksomheter har derfor en nøkkelrolle i å oppnå FNs bærekraftsmål og Parisavtalens 1,5 graders mål.

Denne rapporten kan brukes som redegjørelse etter åpenhetsloven, men rapporten favner bredere med klima og miljø, sirkulærøkonomi og antikorrupsjon. Våre medlemmer er forpliktet til å jobbe med aktsomhetsvurderinger og årlig rapportere på arbeidet. Medlemmer i Etisk handel Norge som er på Basisnivå1 oppfyller også åpenhetslovens aktsomhetsvurderingsplikt, og delvis informasjonsplikten.

OECDs begrep Responsible Business Conduct er det vi i Etisk handel Norge kaller for bærekraftig forretningspraksis. Den systematiske innsatsen virksomheter gjør for å kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan de håndterer risiko for negativ påvirkning, samt rette opp skade for mennesker, dyr, samfunn og miljø – kalles aktsomhetsvurderinger (due diligence). Virksomheter over en viss størrelse er gjennom åpenhetsloven pålagt å gjøre aktsomhetsvurderinger på menneskerettigheter. Alle virksomheter, uavhengig av størrelse, er av norske myndigheter forventet å gjøre aktsomhetsvurderinger også på samfunn, miljø og dyr og etterleve FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Dette gjelder både næringsliv, offentlig sektor og organisasjoner.

Etisk handel Norges prinsipper (vår Code of Conduct) for bærekraftig forretningspraksis dekker områdene anstendig arbeid, menneskerettigheter, miljø/klima, antikorrupsjon og dyrevelferd. Rapporten viser åpenhet om hvordan virksomheten arbeider med aktsomhetsvurderinger i tråd med UNGP og OECDs retningslinjer. Alle medlemsrapportene gjøres offentlig tilgjengelig på Etisk handel Norges hjemmesider.

Heidi Furustøl

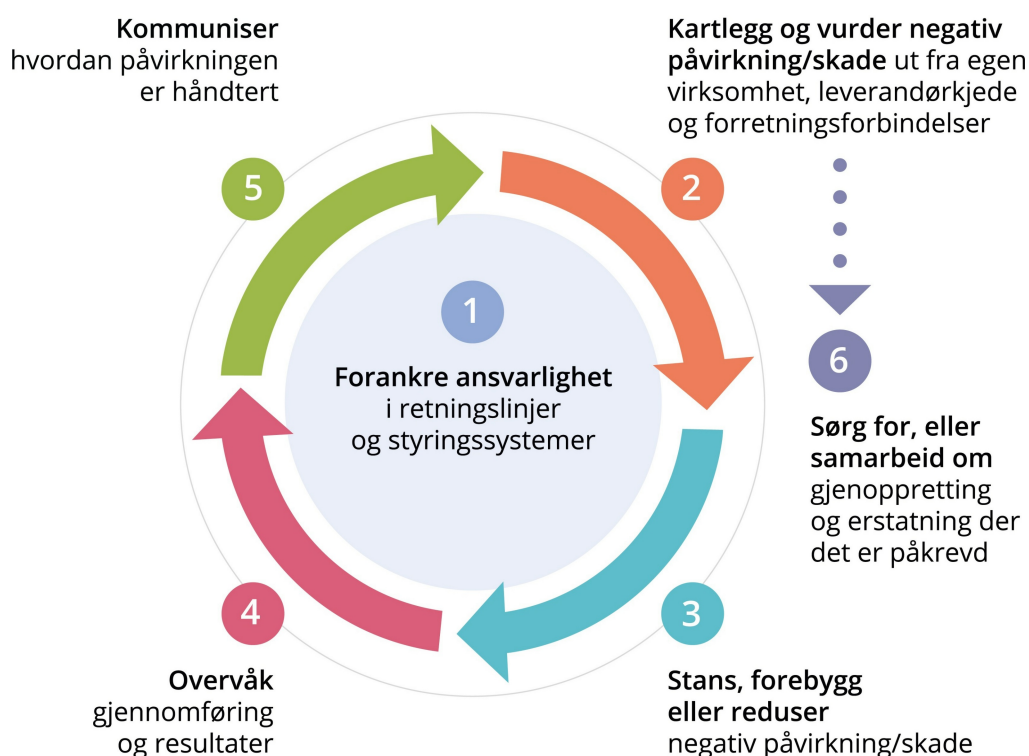
Daglig leder

Etisk handel Norge

Aktsomhetsvurderinger

Denne rapporten er bygget rundt FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

Modellen har seks trinn som beskriver hvordan virksomheter kan jobbe for mer ansvarlig og bærekraftig forretningspraksis. Å være god på aktsomhetsvurderinger betyr ikke at en virksomhet ikke har negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø, men heller at virksomheten er åpen og ærlig om utfordringer og håndterer dette på best mulig måte i samråd med sine interessenter. Denne rapporten er delt inn i kapitler basert på denne modellen.

Forord av daglig leder

Ruter har som visjon at alle skal oppleve bærekraftig bevegelsesfrihet, uavhengig av økonomi, funksjonsevne, kjønn, legning, alder, etnisitet og religion skal ha friheten til å leve det livet de vil, der de vil. På en gjennomsnittsdag frakter Ruter omtrent halvannen million mennesker, og vi regner alle som har et mobilitetsbehov i vår region som våre kunder.

Ruter skal fremme respekt for menneskerettigheter og anstendig arbeid i hele leverandørkjeden – i tråd med målene Ruters eiere har for innkjøp av varer og tjenester, for å sikre et seriøst og anstendig arbeidsliv. Vi har ansvar for å gjøre det vi kan for å sikre at arbeidere i leverandørkjeden får den respekten de har krav på når det gjelder menneskerettigheter og arbeidsforhold.

Som en offentlig innkjøper er Ruters viktigste verktøy for påvirkning i positiv retning hvilke forventninger og krav vi stiller ovenfor våre operatører og leverandører. Det er et ansvar vi tar på alvor. Åpenhet, gode relasjoner, samarbeid og tillit med våre operatører og leverandører er viktig for å styrke samarbeid som kan bidra til forbedringer.

Ruter har komplekse og globale leverandørkjeder med høy risiko for at det kan forekomme brudd på menneskerettigheter og arbeidsforhold i leverandørkjeden. Kjøretøy består av svært mange komponenter og en del leverandører kommer fra land Norge ikke har et handels- og sikkerhetssamarbeid med. Det krever at vi, i samarbeid med dem vi inngår kontrakter med, arbeider grundig og godt for å bidra til positive endringer.

Bernt Reitan Jenssen
Administrerende direktør

Styrets signatur

 Admincontrol

List of Signatures Page 1/1

 Utdrag styreprotokoll onsdag 23april2025.pdf

Name	Method	Signed at
Ulltveit-Moe, Jens Dag	BANKID	2025-05-13 15:50 GMT+02
Tomasgard, Anders	BANKID	2025-05-13 14:48 GMT+02
Seres, Silvija	BANKID	2025-05-12 18:33 GMT+02
Christiansen, Lars Syse	BANKID	2025-05-13 10:24 GMT+02
Byella, Kristin	BANKID	2025-05-12 12:13 GMT+02
Kaastad, Jo Inge	BANKID	2025-05-14 21:22 GMT+02
Hagen, Ole Andreas	BANKID	2025-05-14 11:13 GMT+02

This file is sealed with a digital signature. The seal is a guarantee for the authenticity of the document.

External reference: C49DD5C2178B4678BF3F017C17204AF3

Confidential, Skulstad, Helene, 15.05.2025 09:26:52

Oslo
14.05.2025

Nøkkelinformasjon om virksomheten og leverandørkjeden

Nøkkelinformasjon om virksomheten

Navn på virksomheten

Ruter As

Adresse hovedkontor

Dronningens gate 40, 0154 Oslo

Viktigste merker, produkter og tjenester

Ruter utvikler, planlegger, samordner, bestiller og markedsfører kollektivtrafikken i Oslo og Akershus.

Beskrivelse av virksomhetens struktur

Ruter har som visjon at alle skal oppleve bærekraftig bevegelsesfrihet, det betyr at alle mennesker, uavhengig av økonomi, funksjonsevne, kjønn, legning, alder, etnisitet og religion skal ha friheten til å leve det livet de vil, der de vil. Det er nesten 1,5 millioner mennesker som bor i Ruters området og som hver dag har behov for å reise fra et sted til et annet, og vi regner alle som har et mobilitetsbehov i vår region som våre kunder. Ruter står i dag for over halvparten av landets kollektivtransport.

Ruter er et felles administrasjonsselskap for kollektivtransporten i Oslo og Akershus. Vårt samfunnsoppdrag er å legge grunnlaget for et helhetlig, rasjonelt og markedstilpasset kollektivtransportsystem i Oslo og Akershus. Vi utvikler, planlegger, samordner, bestiller og markedsfører kollektivtrafikken innenfor buss, båt, T-bane, trikk og spesialtransport. Sammen med kundene, samarbeidspartnere, eiere og myndigheter jobber vi for å redusere privatbilismen og gjøre grønne mobilitetsformer til kundenes foretrukne reiseform.

Oppdraget ivaretas gjennom anskaffelse, utvikling, planlegging, samordning og markedsføring av kollektivtilbudet. Selve kollektivtransporten utføres av ulike selskaper som har kontrakt med oss. Ruter eier derfor ingen busser, trikker, båter eller T-banetog. Ruter omfattes av lov om offentlig anskaffelser, og gjennomfører derfor alle innkjøp gjennom anskaffelseskonkurranser eller direkte kjøp. Sporveien T-banen og Sporveien Trikken er faste kontraktspartnere ved direkte kjøp. Mens busser, båter og spesialtransport tildeles kontrakter etter anbudskonkurranser. Lokaltog kjøres av Vy, som har et prissamarbeid med Ruter i Oslo og Akershus.

Ruters styre skal, i henhold til punkt 3.3 i aksjonæravtalen bestå av fem medlemmer oppnevnt av eierne. Av disse er tre av medlemmene utpekt av Oslo kommune, og to av Akershus fylkeskommune. Dersom en eller begge eierne ønsker det, kan det oppnevnes et personlig varamedlem for hvert av styremedlemmene. Det skal i tillegg velges to styremedlemmer og to observatører til styret av og blant de ansatte. Kjønnssfordelingen i styret er henholdsvis 66% menn og 44% kvinner.

Ruters ledergruppe består av totalt 8 direktører: En administrerende direktør og en direktør med ansvar for hver sin enhet. Organisasjonen har en funksjonell organisasjonsstruktur. Tre resultatenheter er direkte involvert i utvikling og drift av kollektivtilbudet. Stab – og støtteenheter hjelper resultatenheterne med å operere effektivt og nå sine mål.

Fra 1. januar 2024 ble det digitale utviklermiljø skilt ut til et eget selskap, TET Digital AS, som har en ambisjon om å utvikle ledende digitale løsninger for bærekraftig samferdsel og kollektivtransport. Med et fundament bygget av Ruter, har TET solid erfaring med å utvikle anerkjente digitale løsninger, som for eksempel Ruter-appen. Som eier av TET Digital ønsker Ruter å etablere en strategisk allianse mellom offentlig eide kollektiv- og mobilitetsselskaper i Norge, for å kunne utnytte offentlige midler på en best mulig måte.

Rapporten gjelder både for Ruter AS og TET Digital AS.

Omsetning i rapporteringsåret (NOK)

12 884 290 000

Antall ansatte

326

Er virksomheten omfattet av åpenhetsloven?

Ja

Vesentlige organisatoriske endringer siden forrige rapportering og denne rapportens tidsperiode

1. januar 2024 ble vårt digitale utviklermiljø skilt ut i ett eget AS, TET Digital AS.

Navn, tittel for kontaktperson for rapporten

Vivian Eide Jektvik, Spesialrådgiver menneskerettigheter og åpenhetsloven

E-post adresse for kontaktperson for rapporten

vivian.jektvik@ruter.no

Informasjon om leverandørkjeden

Generell beskrivelse av virksomhetens innkjøpsmodell og leverandørkjede

Ruter er en offentlig innkjøper og følger regler i Lov om offentlige anskaffelser med forskrifter. Vi blir finansiert av offentlige midler og billettinntekter. Det er stor variasjon i de anskaffelsene vi gjennomfører, og kontraktene vi inngår. Ruter kjøper inn alt fra informasjonsskjermer på holdeplasser, billettkontroll og tilrettelagt transport (TT), til busstjenester på de kjente busslinjene. Vi skiller derfor mellom det vi kaller kontrakter på transporttjenester og kontrakter på varer og tjenester.

Hvert år gjennomfører Ruter anskaffelser for om lag elleve milliarder kroner. Til sammen bruker vi om lag i underkant av ni milliarder kroner på transporttjenester årlig. Transportkontraktene for buss, minibuss, drosje og båt blir inngått etter en konkurranse om å få levere transporttjenester. Konkurransene følger reglene om offentlige anskaffelser. Kontraktene om transporttjenester på T-bane og trikk er inngått direkte med hhv. Sporveien T-bane AS og Sporveien Trikken AS (egenregi).

Ruter inngår kontrakter med ulike operatører for tjenester innenfor busser, båter og spesialtransport. De inngåtte kontraktene utføres av ulike operatørselskaper som kjører på kontrakt for Ruter. Det er operatørene som er ansvarlige for eksempel å velge bussprodusent, som igjen kjøper inn ulike deler, slik som dekk og batteri fra dekk- og batteriprodusenter. Produsenter av batterier og dekk kjøper så råmaterialer fra andre underleverandører. Det er lange og kompliserte leverandørkjeder, og for eksempel i en buss er det over 3000 komponenter som må til for å ferdigstille et produkt. Det er også operatørene som har ansvar for å ansette personell til å levere på kontraktene. Disse kontraktene kan eksempelvis være å levere transporttjenester med buss i et geografisk område.

I tillegg til å inngå kontrakter på transporttjenester, inngår Ruter avtaler med leverandører som behøves i enhver organisasjon som eksempelvis IKT (PC, mobiler, skjermer), kontorrekvisita, renholdstjeneste og drift av kantinen. Flere av avtalene til Ruter på Varer og tjenester er samkjøps-avtaler som Oslo kommune inngår og som vi igjen kan benytte oss av. Det er da Oslo kommune som inngår kontraktene og som har kontraktsoppfølgingen.

Ruter har en tjenestemodell som beskriver hvilke tjenester og produkter hver enhet har ansvar for å levere. En slik modell danner også grunnlaget for god samhandling, ved å tydeliggjøre hvem som har ansvar for hva. Enheten Teknologi og strategi har helhetsansvaret for bærekraft i Ruter. Strategiske anskaffelser er organisert i enheten økonomi og styring og er ansvarlig for at Ruter gjennomfører målrettede og kostnadseffektive anskaffelser. Det overordnede ansvaret for aktsomhetsvurderinger er lagt til Direktør for Strategiske anskaffelser. I en anskaffelsesprosess vil ansvar og oppgaver med aktsomhetsvurderinger fordeles i tråd med etablerte retningslinjer for ansatte som er knyttet til deres rolle i anskaffelsesprosessen, både forprosess, innkjøpsfasen, oppstartsfasen og kontraktsfasen.

Antall leverandører som virksomheten har hatt kommersielle relasjoner med i rapporteringsåret

695

Kommentar til antall leverandører

Antall leverandører inkluderer kontrakter på Transporttjenester og kontrakter på Varer og tjenester. En operatør på transporttjeneste vil kunne ha flere kontrakter med oss.

Type innkjøp/ leverandørforhold

Liste over førsteleddsprodusenter per land

Norge : 20

I løpet av 2024 har Ruter hatt transportkontrakter med 20 ulike operatører i Norge. En operatør kan ha flere kjørekontrakter i Oslo og Akershus. Kontrakter som er inngått på Varer og tjenester er ikke inkludert her.

Operatørene vil inngå kontrakter med underleverandører som befinner seg i mange forskjellige land. Vi har ikke en fullstendig oversikt over hvor alle de førsteleddsprodusentene har sine underleverandører. Det er få store selskaper, men ganske mange fabrikker. Busser ferdigstilles både i og utenfor Europa, og særlig Kina har etablert seg som en dominerende el-kjøretøyprodusent. Kina er, sammen med Sør-Korea, dominerende hva gjelder produksjon av batterier.

Ruter inngår også avtaler med leverandører for eget bruk, slik som innkjøp av IKT-utstyr, uniformer og renholdstjenester. Gjennom Oslo kommune har vi flere samkjøps avtaler som de inngår på vegne av oss. De har også da ansvar for aktsomhetsvurderinger og kontraktsoppfølgingen på disse avtalene. Eksempler slike samkjøpsavtaler i rapporteringsåret er innenfor kategoriene; kaffe og leie av kaffemaskiner, kontormøbler og inventar og kontorrekvisita.

Oppgi antall arbeidere hos førsteleddsprodusenter

Antall arbeidere

Kommentar til antall arbeidere

Estimatet over antall arbeidere vil være meget upresist og rapporteres derfor ikke. Dette er blant annet fordi vi kjøper alle tjenester og varer fra operatører og agenter, i tillegg til at produksjon av for eksempel busser og båter ikke skjer på en kontinuerlig basis. Arbeidsstokken vil være betydelig større de årene våre operatører gjør innkjøp av for eksempel busser som skal være i drift i flere år.

Viktigste innsatsfaktorer/råvarer for produkter eller tjenester og geografi

Jern/Stål	Australia Brasil Kina
Bauxitt/Aluminium	Australia Brasil Kina
Silisium	Frankrike Italia USA
Kobber	Chile Kina Peru
Kobolt	Australia Kongo Cuba Indonesia Filippinene
Nikkel	Australia Brasil Canada Indonesia Ny Caledonia Filippinene Russland USA
Grafitt	Brasil Canada Kina Sør-Korea Madagaskar Mosambik Russland
Mangan	Australia Brasil Elfenbenskysten Kina Gabon Ghana India Malaysia Ukraina Sør-Afrika

Litium	Argentina Australia Brasil Chile Kina
Bomull	Brasil Kina India Pakistan USA Usbekistan
Naturgummi	Kina Indonesia India Thailand Vietnam
Syntetisk gummi	Japan Sør-Korea Russland Thailand USA

Oversikten over de viktigste råvarene er basert på gjennomgang av verdikjedene for Ruters busser, med hovedråvarer for skrog, batteri og dekk. I tillegg er bomull inkludert ettersom det er en sentral råvare i tekstil. Ruter har ikke en detaljert liste over hvor råvarene faktisk er produsert, men landene er hentet fra rapporter om hvor de ulike råvarene utvinnes på generell basis. Informasjonen er hentet fra Ruters verdikjedeanalyse fra 2019 og en intern oppdatering av denne fra 2023. Råvareland for bomull er hentet fra DFØs høyrisikoliste.

Er virksomheten leverandør til offentlig sektor?

Nei

Mål og fremdrift

Prosessmål og fremdrift i rapporteringsåret

1

Mål :

Ferdigstille rutine for aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer og krav i åpenhetsloven.

Status :

I løpet av rapporteringsåret har Ruter arbeidet med å utarbeide en rutine for aktsomhetsvurderinger for menneskerettigheter og arbeidsforhold, rutinen er i slutfasen og vil bli implementert så snart den er endelig godkjent. Arbeidet med aktsomhetsvurderinger er kontinuerlig og etter hvert som vi får mer forståelse og oversikt, vil også rutinen justeres hvis behov.

2

Mål :

Sikre ressurser og tydelig ansvarsfordeling internt for arbeid med aktsomhetsvurderinger.

Status :

Arbeidet med dette er godt i gang og ansvarsfordelingen er tydeliggjort i rutinen for aktsomhetsvurderinger. I tillegg har vi andre styrende dokumenter for anskaffelser som gir en beskrivelse av handlinger og aktiviteter som må gjøres i en anskaffelse.

3

Mål :

Opprette et forum med representanter fra relevante avdelinger for samarbeid og oppdatering rundt arbeid med aktsomhetsvurderinger.

Status :

I løpet av rapporteringsåret har vi etablert en tverrfaglig arbeidsgruppe som jobber med CSRD direktivet i Ruter. Det er også etablert en egen intern arbeidsgruppe som ser nærmere på hvordan arbeide med det som heter skjerpede aktsomhetsvurderinger.

Prosessmål for kommende år

1

Retningslinjer og styringssystemer

Arbeidet med aktsomhetsvurderinger er en kontinuerlig prosess, og i løpet av det kommende året vil vi fortsette å utvikle og vurdere oppdateringer av policyer, prosedyrer, retningslinjer og rutiner for ansvarlighet. Dette inkluderer blant annet arbeidet med Arbeidstakere i verdikjeden, S2, i henhold til det nye bærekraftsdirektivet CSRD. Videre vil vi prioritere å sikre at rutinen for aktsomhetsvurderinger i anskaffelsesprosessene blir implementert, slik at vi kan oppnå enda bedre fremdrift i arbeidet.

2

Aktsomhetsvurderinger

Sikre kontinuerlig fremdrift i implementeringen av rutiner for aktsomhetsvurdering på nye anskaffelser, samt sørge for at eksisterende kontrakter følges opp i henhold til prioritert risikooppfølging. Gjennom statusmøter med operatørene og leverandører vil vi kunne samarbeide på området, og avdekke eventuelle avvik som krever tiltak. I tillegg skal vi forbedre interne prosesser og rutiner for risikokartlegging og innsamling av data.

3

Kompetanseutvikling

Målsetting for det kommende året er å fremme økt forståelse for hvordan vi kan styrke vårt arbeid med menneskerettigheter. Dette inkluderer å forbedre intern informasjon på området, undersøke mulighet for opplæring og kurs som tilgjengeliggjøres i Ruters kursportal.

4

Kommunikasjon og rapportering

Vi oppdaterer og sørger for at relevant informasjon om vårt arbeid med å bidra til et ansvarlig næringsliv er tilgjengelig på Ruters hjemmeside. Vårt mål er å tilrettelegge for at Ruter er godt forberedt på å møte de nye lovkravene som kommer fra EUs direktiv om bærekraftsrapportering. Videre skal Ruter sikre fremdrift i arbeidet med aktsomhetsvurdering, og dermed gi en mer detaljert redegjørelse for hvilke funn og tiltak som er i fokus i organisasjonen.

Ruter skal gjennomføre en prøverapportering for rapporteringsåret for 2024 i henhold EUs direktiv om bærekraftsrapportering (CSRD) og de europeiske rapporteringsstandardene for bærekraft (ESRS),

1

Forankring av bærekraft i virksomheten

Forankring av ansvarlighet knyttet til bærekraftig forretningspraksis i virksomheten handler om å ha strategier, planer, relevante policyer og retningslinjer for aktsomhetsvurderinger som er vedtatt av ledelsen. Disse bør omfatte hele virksomheten, samt virksomhetens leverandørkjede og forretningsforbindelser. Effektive styringssystemer for implementering er en forutsetning for å lykkes, og arbeidet med aktsomhetsvurderinger bør være en integrert del av virksomhetens forretningsdrift. Tydelige forventninger fra toppledelsen, samt tydelig plassering av ansvar innad i virksomheten for implementering av de ulike delene av aktsomhetsvurderinger er viktig. Alle involverte må vite hva de skal gjøre. Åpenhet om forpliktelser virksomheten har til seg selv, utfordringer de står overfor og hvordan dette håndteres, er vesentlig.

1.A Policy for egen virksomhet

1.A.1 Lenke til offentlig tilgjengelig policy for egen virksomhet

<https://ruter.no/contentassets/172f0a533c144c82813e49af02db6ac5/handlingsregler-leverandorer-2024.pdf> &
<https://ruter.no/contentassets/172f0a533c144c82813e49af02db6ac5/handlingsregler-leverandorer-2024-vedlegg.pdf>

1.A.2 Hva sier virksomheten offentlig om sine forpliktelser til å respektere mennesker, dyr, samfunn og miljø?

Ruters visjon er bærekraftig bevegelsesfrihet. Det betyr at alle, uavhengig av økonomi og funksjonsevne, skal ha friheten til å leve det livet de vil, der de vil. Dette står beskrevet i konkretisering av målbilde. Det er definert 4 ambisjoner på vei mot visjonen bærekraftig bevegelsesfrihet, som alle har som hensikt å respektere mennesker, dyr, samfunn og miljø. Dette er våre ambisjoner, som ble vedtatt i 2024: 1: I 2028 er kundeopplevelsen superenkel og personlig tilpasset. 2: I 2028 er det mye enklere å leve uten egen bil i Oslo og Akershus. 3: I 2028 er flere av innbyggernes reiser på fritiden grønne. 4: I 2028 kan alle reise selvstendig med Ruter. På Ruter.no kan du lese mer om hvordan vi jobber. Les mer om konkretisering av målbildet her: <https://ruter.no/globalassets/dokumenter/ruterrapporter/strategi-og-handlingsplaner/konkretisering-av-malbildet.pdf>

Som en stor offentlig innkjøper er Ruters viktigste verktøy for påvirkning hvilke forventninger og krav vi stiller ovenfor våre operatører og leverandører.

Ruters forpliktelser om å ivareta og respektere menneskerettigheter er beskrevet i vår policy for anskaffelser og i vår anskaffelsestrategi, som er styrende for alle anskaffelser i Ruter. I anskaffelsesstrategien beskrives vår forpliktelse til å utføre aktsomhetsvurderinger, herunder sette krav og følge opp arbeid med etterlevelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Les mer om anskaffelsesstrategien her: <https://ruter.no/globalassets/dokumenter/ruterrapporter/strategi-og-handlingsplaner/ruters-anskaffelsesstrategi-versjon-1.1.pdf>

I våre kontrakters handlingsregler og vedlegg til handlingsregler, som omhandler spesifikt om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og nasjonale sikkerhetsinteresser i leverandørkjeden, fremkommer det at våre samarbeidspartnere skal utføre aktsomhetsvurderinger som vil bidra til innsikt i hvor forbedringspotensialene ligger. Kontraktsvilkårene bygger på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter med aktsomhetsvurderinger som metode. Kravene i våre handlingsregler og vedlegg gjelder i leverandørens egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Ruters arbeid om bærekraft blir kommunisert på Ruter.no. Som medlem i Etisk handel Norge rapporterer vi årlig om vårt arbeid på ansvarlig næringsliv og vi publiserer årlig vår redegjørelse for vårt arbeid med aktsomhetsvurderinger (iht. åpenhetsloven). I tillegg kommuniserer vi om vårt bærekraftsarbeid i årsrapporten.

I 2024 gjennomførte Ruter en første dobbel vesentlighetsanalyse. Vi fulgte EFRAGs anbefalinger for gjennomføring med følgende steg: 1: Forstå Ruters kontekst knyttet til påvirkninger, risiko og muligheter, inkludert Ruters aktiviteter, forretningsforhold, verdikjede, bærekraftskontekst og interessenter. 2: identifisere faktiske og potensielle påvirkninger, risikoer og muligheter gjennom analyser og samtaler med interne og eksterne interessenter og eksperter. På bakgrunn av det, sammenstilte vi en bruttoliste. 3: vurdere vesentlighet basert på konsekvens og sannsynlighet. Fastsette den endelige listen over vesentlige tema basert på en vurdering av vesentligheten av påvirkningene, risikoene og mulighetene. 4: beslutte terskelverdier for å avgjøre hvilke av temaene som skal dekkes i framtidig bærekraftsrapportering, og for å skape intern, felles forståelse for vurderingene og beslutningene.

Dette dannet grunnlaget for dobbel vesentlighetsanalysen. Det ble indentifisert vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter innenfor følgende tema: klimaendringer, forurensning, biodiversitet og økosystemer, ressursbruk og sirkulær økonomi, egen arbeidsstyrke, arbeidere i verdikjeden, berørte lokalsamfunn, forbruker og sluttbruker og forretningsatferd.

Doppel vesentlighetsanalysen ble besluttet i styremøte 17. desember 2024. Den danner grunnlaget for CSRD-rapporteringen i årsrapporten for 2024.

1.A.3 Hvordan er policy for egen virksomhet blitt utviklet og forankret?

Ruters etiske retningslinjer forplikter Ruters medarbeidere, inkludert alle ansatte, styremedlemmer og innleide personer til å fremme respekt for og etterleve grunnleggende menneskerettigheter og krav om anstendige arbeidsforhold i forbindelse med sitt arbeid i Ruter. Dette gjelder både internt i Ruter, i leverandørkjeden og i forholdet til samarbeidspartnere. De etiske retningslinjene handler om menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, aktsomhetsvurderinger, gjenoppretting, handelsboikott, habilitet, antikorrupsjon, ikke-diskriminering og respekt, uønsket adferd og handlinger, bi-ervert, fri fagorganisering, yringsfrihet og varsling. Reglene ligger her: <https://ruter.no/om-ruter/selskapsinformasjon/etiske-regler-i-ruter/>.

Ruters etiske regler ble vedtatt av Ruters styre 9.4.2019, og sist oppdatert av styret 17.12.2024. Reglene skal revideres minst hvert andre år.

Reglene gjennomgås årlig med alle ansatte og ved alle nyansettelser.

1.B Organisering og internkommunikasjon

1.B.1 Hvordan er arbeidet med aktsomhetsvurderinger organisert i virksomheten, forankret i interne retningslinjer og rutiner?

Arbeidet med aktsomhetsvurderinger er forankret i ledelsen og styret og inkludert i retningslinjer og styringssystemer. Ledelsen og styret får orientering om arbeidet, herunder proriteringer av risikoområder, funn og tiltak. Styret og administrerende direktør har det overordnede ansvaret. Det overordnede ansvaret for arbeidet med menneskerettigheter og arbeidsforhold ligger hos direktør for økonomi og styring som igjen har delegert dette ansvaret til direktør for strategiske anskaffelser. En spesialrådgiver har fagansvaret for arbeidet med menneskerettigheter og åpenhetsloven, og skal være en støttefunksjon for organisasjonen. Oppfølging og ansvar for arbeidet involverer flere fagavdelinger i Ruter.

I anskaffelsesprosesser er ansvaret for aktsomhetsvurderinger et tverrfaglig samarbeid mellom flere avdelinger og roller, avhengig av fasen i anskaffelsesprosessen man befinner seg og fordeles for ansatte som er knyttet til deres rolle i anskaffelsesprosessen (både forprosess, innkjøpsfasen, oppstartsfasen og kontraktsfasen). Det er mange ansatte med tilknytning til en anskaffelsesprosess som vil ha en mulig rolle i en aktsomhetsvurdering, men vi har prioritert at noen enheter og avdelinger vil være mer relevante enn andre. Det er:

Økonomi og styring: Strategiske anskaffelser, Risiko og etterlevelse og juridiske tjenester.

Drift; Operatørutvikling og - Informasjons og samordningssentral (IOSS)

Plan; Materiell og anlegg

Mennesker og organisasjon

Teknologi og strategi; Strategi og bærekraft

Marked og forretningsutvikling

Radikale innovasjoner

TET Digital AS

1.B.2 Hvordan blir betydningen av virksomhetens aktsomhetsvurderinger konkretisert og tydeliggjort for de ansatte gjennom stillingsbeskrivelse (eller lignende), arbeidsoppgaver og insentivordninger?

Anskaffelsesprosesser i Ruter er definert gjennom styrende dokumenter hvor aktiviteter og ansvar er fordelt på ulike roller.

Anskaffelsesstrategien til Ruter er styrende for alle anskaffelser som Ruter gjennomfører. Anskaffelsesstrategien skal blant annet sikre at Ruter gjør anskaffelser som fremmer klima- og miljøvennlige løsninger og respekt for anstendige arbeidsforhold og grunnleggende menneskerettigheter i verdikjeden. I tillegg til strategiene våre har vi tydelige rutiner, prosedyrer og veiledere som beskriver hvordan vi jobber med anskaffelser. Disse brukes i alle anskaffelser.

Ruter har etablert prosedyre for anskaffelse av transporttjenester og prosedyre for innkjøp av varer og tjenester. Formålet er å gi retningslinjer og veiledning til de som er involvert i anskaffelsesprosess, for å sikre enhetlig og effektiv gjennomføring av anskaffelser.

Det er etablert rutiner for anskaffelser av transporttjenester og innkjøp av varer og tjenester for å sørge for en konsekvent og standardisering av arbeidsflyt i på daglig basis. I løpet av rapporteringsåret har Ruter også jobbet med å få etablert en egen rutine for arbeidet med aktsomhetsvurderinger, det jobbes med å endelig ferdigstille denne. Ruters handlingsregler for leverandører og vedlegg til handlingsreglene som inneholder kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og nasjonale sikkerhetsinteresser i leverandørkjeden, beskriver våre krav og forventninger til våre samarbeidspartnere.

Avdelingen Strategiske anskaffelser har et overordnet ansvar for å synliggjøre hvilke anskaffelser som har risiko for brudd på menneskerettigheter og arbeidsforhold i Ruter. Det innebærer å prioriterer anskaffelsene i kategoriene for høy risiko, medium risiko og lav risiko. Deretter beskrive hvorfor det er risiko og hvilke tiltak vi gjør for å forebygge at det skal forekomme brudd. Dette arbeidet er under utvikling.

Ruters Etiske retningslinjer er en del av ansattes arbeidsavtale og viktig at alle ansatte setter seg inn i og etterlever disse reglene. Alle nye ansatte må gjennom et e-læringskurs hvor innholdet i de etiske retningslinjene gjennomgås. Retningslinjen er tilgjengelig på intranett. Det gis en orientering om etiske retningslinjer ved til nyansatte, samt at det er utarbeidet et e-læringskurs. Retningslinjene blir også gjennomgått årlig i medarbeidersamtaler.

Vi har en varslingsordning og en varslingsplakat som forklarer hvordan ordningen virker i praksis. Videre har vi policyer med underliggende rutiner og maler på områdene for internkontroll og risikostyring, anskaffelser, informasjonssikkerhet personvern, bærekraft og for finansiell og operasjonelle rapportering. Policyene er gjort tilgjengelig for alle medarbeidere, også innleide, i styringssystemet på vårt intranett.

1.B.3 Hvordan sikres det at relevante ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre arbeidet med aktsomhetsvurderinger?

Arbeidet med aktsomhetsvurderinger er et kontinuerlig arbeid, og jo mer vi arbeider med tematikken jo mer forståelse og kompetanse får vi på området. Det er et modningsarbeid og det vil alltid være behov for faglig utvikling på området og kompetanseutvikling. Vi har satt som mål i løpet av det kommende året å utarbeide mer informasjon til ansatte om aktsomhetsvurderinger og hvordan følge opp arbeidet som den enkelte har i en anskaffelsesprosess.

Tverrfaglige samarbeid er svært viktig for å skaffe oss informasjon og hvordan utvikle og forbedre vårt arbeid for å ha større påvirkning. Vi deltar derfor i flere nettverk og arbeidsgrupper som skal fremme menneskerettigheter og arbeidsforhold som Etisk handel Norge, DFØ (Direktoratet for forvaltning og økonomistyring)Skift, Kollektivtrafikkforeningen og Operatør- og Partnerforum. Hvem som deltar i de ulike forane fra Ruter er ulikt fra tematikken og kompetansen, og vi anser dette som et viktig bidrag inn til det videre arbeidet,

1.C. Planer og ressurser

1.C.1 Hvordan er virksomhetens forpliktelser til å respektere mennesker, samfunn, dyr og miljø forankret i strategier og handlingsplaner?

Bærekraftig bevegelsesfrihet, handler om å tilrettelegge for et godt liv, sosial rettferdighet og en god by- og regionsutvikling innenfor jordens tålegrenser.

Ruters forpliktelser til å respektere og fremme menneskerettigheter er en del av den overordnede strategien og er inkludert i følgende dokumenter:

- Policy for anskaffelser
- Prosedyrer for «anskaffelse av transportkontrakter»
- Prosedyrer for «innkjøp av varer og tjenester»
- Rutiner og retningslinjer for anskaffelser
- Handlingsregler for Ruters leverandører
- Vedlegg til handlingsregler – kontraktsvilkår menneskerettigheter og nasjonal sikkerhet

Ruters forpliktelser om å ivareta og respektere menneskerettigheter er beskrevet i vår policy for anskaffelser og i vår anskaffelsestrategi, som er styrende for alle anskaffelser i Ruter. I anskaffelsesstrategien beskrives vår forpliktelse til å utføre aktsomhetsvurderinger, herunder sette krav og følge opp arbeid med etterlevelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

I våre kontrakters handlingsregler og vedlegg til handlingsregler, som omhandler spesifikt om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og nasjonale sikkerhetsinteresser i leverandørkjeden, fremkommer det at våre samarbeidspartnere skal utføre aktsomhetsvurderinger som vil bidra til innsikt i hvor forbedringspotensialene ligger. Kontraktsvilkårene bygger på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper om ansvarlig forretningsvirksomhet. Kravene i våre handlingsregler og vedlegg gjelder i leverandørens egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Ruter eies av Oslo kommune og Akershus fylkeskommune. Som offentlig eid selskap er Ruter pålagt å følge lov om offentlig anskaffelser, anskaffelsesforskriften/forsyningsforskriften og åpenhetsloven, som inneholder krav til ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter og gjennomføring av aktsomhetsvurderinger. I tillegg stiller vi oss bak Oslo-modellen og Viken-modellen sine tilsvarende krav og forventninger, krav og føringer til ansvarlig forretningspraksis, og respekt for mennesker, miljø og samfunn. I tillegg gjelder forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og krav om minstelønn basert på allmenngjøringsforskrifter innenfor blant annet renhold og kantine. Batteriforordningen, EUs taksonomi, CSRD og annet EØS-relevant regelverk inneholder også krav som er relevant for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter og rapportering om samme tema.

1.C.2 Hvordan følges strategier og planer for bærekraftig forretningspraksis opp av ledelse og styre?

Styret og administrerende direktør har det overordnede ansvaret og signerer redegjørelsen for aktsomhetsvurderinger i henhold til åpenhetsloven.

Det overordnede ansvaret for arbeidet med menneskerettigheter og arbeidsforhold til Ruter ligger hos Direktør for Økonomi og styring som igjen har delegert dette ansvaret til Direktør for Strategiske anskaffelser.

Spesialrådgiver menneskerettigheter og åpenhetslova har fagansvaret for arbeidet med menneskerettigheter og skal være en støttefunksjon for organisasjonen. Oppfølging og ansvar for arbeidet involverer flere fagavdelinger i Ruter og følger etablerte rutiner for anskaffelser som beskriver hvem som har ansvar gjennom hele levetiden til en kontrakt.

Ledergruppen til Økonomi og styring får orientering om arbeidet på menneskerettigheter og arbeidsforhold minimum en gang i året og ved behov ved større uforutsette hendelser. Ledergruppen og styret i Ruter får orientering om arbeidet en gang i året og ved behov ved større uforutsette hendelser. Avdelingen Risiko og etterlevelse, Juridiske tjenester og Strategiske anskaffelser har et tett samarbeid om tematikken og møtes jevnlig for å sikre fremgang på arbeidet.

Styret godkjenner og signerer den årlige rapportering til Etisk handel, og redegjørelse i forbindelse med åpenhetsloven.

Styret godkjenner og vedtar handlingsregler for leverandører og tilhørende vedlegg for ivaretagelse av menneskerettigheter.

Direktør for strategiske anskaffelser og Direktør for Økonomi og styring, godkjenner prosedyrer og rutiner for anskaffelser i Ruter.

Det gjøres en årlig vurdering av Ruters største risikoer basert på brudd på menneskerettigheter og arbeidsforhold. Denne vurderingen er med på å sette prioriteter for det videre arbeidet det kommende året.

1.D Partnerskap og samarbeid med leverandører og forretningsforbindelser

1.D.1 Hvordan tydeliggjør virksomheten viktigheten av bærekraftig forretningspraksis i møte med leverandører og forretningsforbindelser?

Ruters krav og forventninger til operatører, leverandører og forretningsforbindelser er gjengitt i våre handlingsregler og vedlegg til handlingsregler (kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter). Disse ligger ved som kontraktsvilkår i alle avtaler som inngås og ligger også tilgjengelig på Ruter sin nettside. Ved transporttjenester er det også et eget vedlegg som legges ved avtalen vedr. håndtering av økonomisk aktivitet med utenlandske aktører som kan utgjøre en risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet.

Ruter ber operatører og leverandører som deltar i anskaffelseskonkurranser hvor det er høy risiko for brudd på menneskerettighetene om at en innledende aktsomhetsvurdering leveres sammen med tilbudet. Hensikten er å sikre at tilbydere gjør undersøkelser før de velger sine leverandører slik at kontraktsvilkårene kan følges opp på best mulig måte i kontraktsperioden, og forpliktelsene i åpenhetsloven ivaretas.

Operatøren/leverandøren som vinner konkurransen må gjøre undersøkelser basert på bransjekunnskap, generell kunnskap om risikofaktorer i produksjonsland og besøk på produksjonssteder. Ruter følger opp de som vinner tilbudet med oppfølgingsmøter, oppfølgingsspørsmål i henhold til de rutiner og undersøkelser de har beskrevet i sitt tilbud, og videre samarbeid om hvordan man skal gripe an problemstillingene. Målet fremover er å få systematisert enda bedre vår oppfølging av handlingsreglene med de vi har inngått kontrakter med.

Å arbeide og tydeliggjøre viktigheten av bærekraftig forretningspraksis krever forståelse og kompetanse på området og tematikken. Dette er et modningsarbeid og det vil alltid være behov for faglig utvikling og kompetanseheving for de ansatte som har et særskilt ansvar. Tverrfaglig samarbeid er også svært viktig for Ruters dialog og påvirkning for arbeidere i verdikjeden og vi deltar derfor i flere fora og arbeidsgrupper som Etisk handel Norge, Skift, Kollektivforeningen og Operatør- og partnerforum. Kollektivforeningen har blant annet utarbeidet en egen veileder for dialog med arbeidstakere og oppdragsgivere hvor formålet er å gi en enkel innføring i når og hvordan de ansattes representanter (for eksempel tillitsvalgte for bussjåfører) kan påvirke anskaffelsesprosesser i kollektivtrafikken. Fra 2025 vil vi også delta i en arbeidsgruppe som koordineres av Etisk handel Sverige, "Elfordonsgruppen".

Indikator

Andel av bedriftens leverandører som har akseptert retningslinjer for leverandører

1.E Erfaringer og endringer

1.E.1 Hvilke erfaringer har virksomheten gjort seg om arbeidet med bærekraftig forretningspraksis i rapporteringsåret, og hva har endret seg som et resultat av dette?

I løpet av året har vi sett et behov for å styrke og videreutvikle arbeidet med aktsomhetsvurderinger. Følgende aktiviteter er satt i gang: deltagelse i relevante nettverk for å få mer innsikt og kunnskap, etablert en arbeidsgruppe for skjerpede aktsomhetsvurderinger, ny rutine for gjennomføring av aktsomhetsvurderinger i anskaffelsesprosesser og forbedre enda bedre vår oppfølging av kontraktene som snart er ferdigstilt. Det er ansatt en egen ressurs som har fagansvar på menneskerettigheter og skal støtte og rådgi organisasjonen.

I løpet av året har Ruter gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse som det europeiske bærekraftsdirektivet (CSRD) krever at selskaper skal gjennomføre. Gjennom denne analysen har vi fått identifisert hvilke negative og positive påvirkninger Ruter har på verden og hvilke eksterne faktorer som kan treffer oss som selskap, både faktiske og potensielle risikoer og muligheter. Vesentlighetsanalysen ble vedtatt i styret 17. desember 2024.

2

Fastsette fokus for rapporten

Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø

Kartlegging handler om å identifisere virksomhetens risiko for, og faktiske negative påvirkning/ skade, på mennesker, dyr, samfunn og miljø, inkludert i leverandørkjeden og gjennom forretningsforbindelser. Det handler om å først danne seg et overordnet risikobilde, for så å prioritere mest vesentlige risikoområder for grundigere kartlegging og håndtering av funn. Hvordan virksomheten er involvert i eventuell negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, er sentralt for å avgjøre riktig respons og tiltak. Involvering av interessenter, spesielt påvirkede parter, er sentralt i kartleggingsarbeidet, så vel som i tiltak for å håndtere utfordringene på en god måte.

2.A Kartlegging og prioritering

PRIORITERT NEGATIV PÅVIRKNING/SKADE FOR MENNESKER, DYR, SAMFUNN OG MILJØ

Å prioritere en eller flere risikoområder på bakgrunn av alvorlighetsgrad, betyr ikke at noen risiko er viktigere enn andre, eller at virksomheter ikke gjør noen med annen risiko, men at det som har størst negativ påvirkning prioriteres først. Kartlegging og prioritering er en kontinuerlig prosess.

2.A.1 List opp prioritert risiko for potensiell og/ eller faktiske negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Menneskerettigheter og arbeidsforhold i Ruters transporttjenestekontrakter og pilotprosjekter	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Regulære ansettelses Miljø Korrupsjon Materialbruk	Globalt
Menneskerettigheter og arbeidsforhold i leverandørkjeden på kontrakter som inngås på varer og tjenester	Tvangsarbeid Barnearbeid Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Miljø	Norge
Risiko for brudd på folkeretten og grunnleggende menneskerettigheter i krig og konflikt	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Diskriminering Brutal behandling Helse, miljø og sikkerhet Lønn Marginaliserte befolkningsgrupper Korrupsjon	Globalt

Det er potensielt flere risikoer for brudd på menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter i hele leverandørkjeden til elektriske busser. Det kan være dårlige arbeidsforhold der bussene lages, farlig gruvearbeid for å skaffe materialer til batterier, og fare for at folks personlige informasjon misbrukes. Dette er risikoer som er

viktige å være klar over, og både operatører og vi jobber for å redusere at det skal forekomme i vår leverandørkjede. Kina er dominerende når det gjelder bussproduksjon og på batteriproduksjon. Dette er et geografisk område hvor det er betydelig risiko for barnearbeid, tvangsarbeid eller annet på tvunget arbeid og som berører Ruters leverandørkjede. Dette er en kompleks problemstilling for både oss og operatørene. Det er usikkert hvilke påvirkningsmuligheter og innsynsmuligheter vi har i disse leverandørkjedene. Dette området vil derfor kreve mye oppmerksomhet og gode aktsomhetsvurderinger fremover.

Batteriproduksjon har høy risiko for brudd på menneskerettighetene og arbeidstakerrettigheter, hvor farlig arbeid, tvangsarbeid, barnearbeid, menneskerettighetsbrudd og miljødeleggelser er sannsynlig. Mest kjent er menneskerettighetsbrudd, barnearbeid og farlig arbeid i forbindelse med utvinning av kobolt. Samtidig er dette et tema det er svært vanskelig for Ruter og Ruters operatører å gjøre noe med. Battericellene blir hovedsakelig produsert i Kina og Sør-Korea, og verdensmarkedet domineres av noen få, svært store battericelleprodusenter.

Ruters påvirkning på arbeidsforhold for sjåfører og på bussanlegg er også et viktig prioritert område vi arbeider med for å sikre anstendige arbeidsforhold i Ruters leverandørkjede.

BEGRUNNELSE FOR HVORFOR DISSE UTFORDRINGENE ER PRIORITERT SOM MEST VESENTLIGE FOR MENNESKER, DYR, SAMFUNN OG MILJØ

2.A.2 Beskriv: a) virksomhetens rutiner for kartlegging og identifisering av risiko og hvordan den risikoen ble identifisert og prioritert b) eventuelle deler av virksomheten som ikke er dekket i kartleggingen (produktgrupper, egne produkter, avdelinger eller lignende) og hvorfor c) hvordan informasjon ble hentet inn, hvilke kilder som er benyttet og hvilke interessenter som er involvert d) om det er identifisert områder hvor det er manglende informasjon for å vurdere risiko og hvordan dere vil gå frem for å få mer informasjon om dette.

A) Rutiner for kartlegging og identifisering av risiko

Risikokartlegging er sentralt i aktsomhetsvurderinger. Det handler i første omgang om å forstå overordnet risikobilde, for så å prioritere områder som har størst risiko og som krever grundigere kartlegginger og oppfølginger. Vi har en risikobasert tilnærming og kategoriserer anskaffelsene/kontraktene etter trafikklysmodellen iht. risikoen for brudd. (Høy risiko, medium risiko og lav risiko).

Vi gjennomfører årlig en overordnet risikovurdering knyttet til risiko for brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold som skal gi oss en plan for det videre arbeidet, både på begynte aktsomhetsvurderinger, nye anskaffelser som må prioriteres og eksisterende kontrakter som er prioritert som høyrisiko og dermed en generell oppfølging i løpet av kontraktsperioden. For å vurdere risiko for brudd benytter vi kilder som DFØ sin høyrisikoliste, det ses hen til ansattes erfaring og kjennskap til kategorien og tilhørende risiko, markedsdialog, samt dialog og erfaringsutveksling med faginstanser som Etisk handel Norge. Dialog og samarbeid med operatører og leverandører er også en viktig kilde til informasjon for oss. For å sikre at dette arbeidet gjennomføres på en strukturert måte, jobber vi med å ferdigstille rutinen som beskriver hvordan vi skal jobbe med dette gjennom hele anskaffelsesprosessen fra forprosess, innkjøpsfasen, etableringsfasen og i kontraktsoppfølgingen. Risikoene er definert som høy innenfor for flere områder hos oss. Transporttjenester og oppfølging av operatørers arbeid med aktsomhetsvurderinger er en prioritet hos oss, i tillegg har vi prioritert at IKT (pc, mobil, skjermer og skytjenester, innkjøp av uniformer og Facility Management er områder som krever ekstra oppfølging og prioritet fra oss fremover. Det er også definert høy risiko for flere områder som mat og drikke, kontorrekvisita og møbler, men disse kategorien er samkjøpsavtaler med Oslo kommune og arbeidet med aktsomhetsvurderinger ivaretas av dem.

Vi arbeider forebyggende ved å inkludere risikoperspektivene for arbeidere i verdikjeden i hele anskaffelsesprosessen. Markedsdialog er sentralt gjennom hele anskaffelsesprosessen. Her henter vi innspill til forbedringer fra blant annet operatører, leverandører, underleverandører, bransjeforeninger og andre offentlige virksomheter. Dette vil si at i en anskaffelsesprosess starter arbeidet i forprosess hvor planlegging og organisering av anskaffelsen foregår. Her kartlegger vi mulige risikoområder for den konkrete anskaffelsen og hvilke

muligheter vi har til å stille krav eller sette inn tiltak i konkurransen. I innkjøpsfasen tas relevante innspill fra forprossessen med, og i dialog med markedet kan dette gi Ruter en oppfatning av viktige perspektiver for arbeidere i verdikjeden. På transportkontrakter gjennomfører blant annet dialogkonferanser før utlysning og 1 til 1 møter før utlysning. Dette tas med inn i utarbeidelse av konkurransegrunnlag og utlysning av anskaffelsen. Ved gjennomføring av store anskaffelser nedsettes en tverrfaglig anskaffelsesgruppe som har ansvar for innkjøpsfasen av anskaffelsen. Det vil si at de har ansvar for utarbeidelse av konkurransegrunnlag, evalueringsmodell, tildelingskriterier, samt dialog- og tilbudskonferanser, utlysning, forhandlinger, evaluering og innstilling av vinnende tilbyder. Ruter ber de som deltar i konkurranser om at en innledende aktsomhetsvurdering leveres sammen med tilbudet. Formålet med den innledende vurderingen er å få en beskrivelse av hvordan de jobber med aktsomhetsvurderinger. I oppstartsfasen følges det opp at det leveres i henhold til kontraktens krav og de kvaliteter som Operatør har tilbudt i sine besvarelser. Når en kontrakt går over i drift, vil oppfølging av Operatør være viktig for utvikling på arbeidet.

Evaluering og læring i våre anskaffelsesprosesser beskrives i vår anskaffelsesstrategi. Vi gjør grundige evalueringer av foregående anskaffelser og anskaffelsesprosesser for å bygge videre på det som har vært bra, og endre det som har vist seg å være problematisk. For å sikre at forbedringspotensialet blir realisert, er det viktig at kunnskap, vurderinger og beslutninger som tas i løpet av hele anskaffelsesprosessen er blitt dokumentert. Når en anskaffelsesprosess skal evalueres, gir erfaringene til leverandøren for den avsluttede kontrakten verdifull innsikt.

B) Eventuelle deler av virksomheten som ikke er dekket i rapporten

I den overordnede risikokartleggingen til Ruter vurderes alle eksisterende kontrakter, samt nye store anskaffelser det kommende året. Det vil si at vi i første omgang skal forstå det overordnede risikobildet vårt, for så å prioritere områder som har størst risiko og som krever grundigere kartlegginger og oppfølginger.

C) Informasjonsinnhenting, kilder og interessenter

For å vurdere risiko for brudd på menneskerettigheter og arbeidsforhold benytter vi DFØ sin høyrisikoliste, det ses hen til ansattes erfaring og kjennskap til kategorien og tilhørende risiko, markedsdialog og dialog og erfaringsutveksling med faginstanser som Etisk handel Norge, Kollektivforeningen og Skift. I tillegg ser vi på størrelsen på anskaffelsen.. Dialog og samarbeid med operatører og leverandører er også en viktig kilde til informasjon for oss.

Verdikjedianalysene som er nevnt tidligere er basert på offentlig tilgjengelige kilder, dette inkluderer rapporter om områder, produksjonsprosesser, bransjer og tematikk som anses som relevant for å danne et bilde av risikofaktorene i verdikjedene som er analysert. Ulike produksjonsland og produksjonsprosesser har ulik sannsynlighet for uanstendige arbeidsforhold og menneskerettighetsbrudd. Det finnes en rekke kilder til informasjon om dette. En viktig kilde er ILO (International Labour Organization), FN-organisasjonen som jobber med å sikre arbeideres rettigheter verden over. Bransjerapporter og land-rapporter gir et generelt bilde. Ved at vi selv er oppdatert på risikobildet i våre verdikjeder, kan vi stille de rette spørsmålene og bidra til at det rettes oppmerksomhet til disse temaene.

D) Områder med manglende informasjon

Arbeidet med å kartlegge risiko er et kontinuerlig arbeid, og jo mer vi arbeider med dette jo mer informasjon vil vi klare å innhente. Vi følger opp de vi har kontrakter med for å bidra til at de også jobber kontinuerlig med aktsomhetsvurderinger, kan vise til fremgang, bedre dokumentasjon og sporbarhet. Det er utfordrende å innhente og få oversikt på deler som inngår i for eksempel busser, båter og IKT utstyr og det tar tid å få mer og bedre oversiktsbilde i disse kategoriene. Både fordi det er produkter som er satt sammen av tusenvis av bestanddeler, og hvor råvareutvinning og produksjoner foregår i land hvor det er vanskelig å få informasjon som er god og troverdig.

ANNEN NEGATIV PÅVIRKNING/SKADE

2.A.3 Beskriv annen risiko for negativ påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø som ble identifisert men ikke prioritert, og hvordan disse er håndtert

Ruter prioriterer de risikoområder som er beskrevet som mest vesentlige, og følger opp og vurderer prioriteringene av andre temaer kontinuerlig. I løpet av rapporteringsåret har vi gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse og denne vil være førende for hvilke bærekraftstemaer Ruter skal jobbe med fremover. Les mer om dette i vår årsrapport på Ruter.no.

3

Håndtering av prioritert påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere handler om å håndtere funn fra kartleggingen på en god måte. Virksomhetens mest vesentlige negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø prioriteres først. Dette betyr ikke at annen risiko er uvesentlig eller at det ikke håndteres. Hvordan virksomheten er involvert, er sentralt for å treffe riktige tiltak. Faktisk negativ påvirkning/skade som virksomheten forårsaker eller bidrar til må stanses, forebygges og reduseres. Virksomheter som er direkte forbundet med negativ påvirkning må bruke sin innflytelse til å få forretningsforbindelser (f.eks. leverandører) til å stanse, forebygge og redusere dette. Dette innebærer å utvikle og iverksettes planer og rutiner for å håndtere risiko, og kan kreve endringer i egne policyer og styringssystemer. Virksomheters vellykkede håndtering av negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø er et avgjørende bidrag til FNs bærekraftsmål.

3.A Stanse, forebygge eller redusere

3.A.1 Beskriv mål og status for de tiltakene virksomheten har iverksatt for å redusere prioritert risiko

	Menneskerettigheter og arbeidsforhold i Ruters transporttjenestekontrakter og pilotprosjekter
Overordnet mål :	Vi har et godt samarbeid med operatører på transportkontrakter på arbeidet med å sikre at arbeidere i leverandørkjeden får oppfylt sine rettigheter.
Status :	Kontinuerlig arbeid
Mål i rapporteringsåret :	Vi skal arbeide videre med oppfølging å styrke og videreutvikle arbeidet med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser på transporttjenester. Det vil si at vi skal fortsette det påbegynte arbeidet internt for å ha en mer systematisk og lik tilnærming på oppfølging av aktsomhetsvurderinger. I tillegg skal vi arbeide videre med å påvirke gode arbeidsforhold for sjåfører/fører og arbeidsforhold på bussanlegg.

Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak :

Styrke arbeidet med aktsomhetsvurderinger av leverandørkjeden til kjøretøy

Det er mange involverte i en anskaffelsesprosess på transporttjeneste og vi må arbeide videre med å få implementert ny rutine på aktsomhetsvurdering internt hos oss. Vi har sett et behov for å styrke og videreutvikle arbeidet, og dette skal vi fortsette med fremover. Aktsomhetsvurderinger er kontinuerlige prosesser. En annen viktig aktivitet i løpet av året, har vært å delta i relevante nettverk for å få mer innsikt og kunnskap om ulike risikoområder og å få mer kompetanse på hvordan vi kan arbeide i vår leverandørkjede for å redusere risiko for brudd.

I løpet av året er det blant annet fulgt opp aktsomhetsvurderinger på nye, store anskaffelser på transport på: Oppfølging av bussanskaffelsen i Follo, bussanskaffelsen i Oslo Øst og minibussanskaffelsen i Oslo, Asker og Bærum og Romerike. Ruter ber operatører som deltar i konkurranser hvor det er risiko for brudd på menneskerettighetene om at en innledende aktsomhetsvurdering leveres sammen med tilbudet. Hensikten er å sikre at tilbydere gjør

undersøkelser før de velger underleverandører, slik at kontraktsvilkårene kan følges opp på best mulig måte i kontraktperioden. I løpet av året har vi fulgt opp arbeidet som operatør gjør på sine aktsomhetsvurderinger.

Arbeidsforhold for sjåfører

I anskaffelser kan vi påvirke hvor sikker arbeidsplassen til sjåførene er gjennom krav til utforming av materiell, opplæring og utforming av infrastruktur. Ruter stiller krav til at operatører skal være sertifisert etter trafikksikkerhetsstandarden ISO 39001. Standarden er et verktøy for å bygge sikkerhetskultur i en virksomhet og beskriver konkret hva som kreves av et styringssystem for veitrafikksikkerhet. Et annet eksempel som bidrar til bedre arbeidsforhold for sjåfører er at alle nye busser skal utstyres med fysisk kollisjonssikring (R29) for fører, en forsterket konstruksjon i front av bussen, bussene har digitale spill, 360 graders kamera og blindsonersvarsel er minimumskrav.

Siden 2019 har Ruter tatt aktivt ansvar for at sjåførene skal ha gode toalett- og pausefasiliteter på endeholdeplass/reguleringsplass. Dette inkluderer oppgradering av eldre anlegg og etablering av nye fasiliteter. Dette er et kontinuerlig arbeid og i 2024 ble det etablert fire nye lokasjoner, en eksisterende ble erstattet med nybygg, og en annen ble renovert. Fra januar 2025 tilbyr Ruter totalt 88 fasiliteter av ulik art, fra spesialbygde anlegg til midlertidige løsninger.

Et annet tiltak vi arbeider med for å forebygge eller begrense negativ påvirkning på arbeidsforhold for sjåfører/førere er opplæring. I samarbeid med operatørene har vi utviklet opplæringsprogrammet "Ruter Samspill" og dette arbeidet skal videreutvikles. Opplæringsprogrammet inneholder digital læring der sjåførene/førere blir kjent med kunder og deres behov, og et fysisk brettspill med dilemmaer som sjåførene kan møte på i sitt daglige arbeid. I 2024 ble også spesialskyss inkludert i dette opplæringsprogrammet. Spesialskyss omfatter aldersvennlig transport, tilrettelagt transport, skoleskyss og Hent. Disse transporttjenestene kan betjene sårbare kundegrupper, og sjåførene kan komme i uforutsette situasjoner. God dialog og samhandlingsmøter med operatørene er viktig og har blitt prioritert i lang tid. Gjennom dette arbeidet har det blitt kartlagt ulike risikoer som sjåførene kan bli utsatt for som diskriminering, rasisme og sikkerhet i forhold til ulike kundegrupper. Forbedringstiltak her har vært bedre rutiner både internt hos oss og hos operatører, bedre informasjonsflyt og rutiner for håndtering av bekymringsmeldinger. Opplæringsprogrammet er utviklet for å gi sjåførene/førere trygghet og kompetanse til å levere gode kundeopplevelser, til alle kunder uavhengig av funksjonsnivå.

Arbeidsforhold på bussanlegg

Ruter fremleier bussanlegg til operatør i kontraktperioden, og det er operatør som er ansvarlig for arbeidsforholdene på anlegget. Men Ruter kan påvirke arbeidsforhold for de som arbeider på bussanlegg ved å bidra til å heve standarden på eksisterende bussanlegg og stille krav til utforming av nye anlegg. Forbedringsarbeidet omfatter både bygningsmessige forhold på eksisterende anlegg, etablering av nye anlegg og å heve standarden på bussanleggene. Dette er et samarbeid med Akershus fylke, Sporveien Bussanlegg AS, enkelte private bussanleggeiere og operatørene for å bedre arbeidsforholdene for sjåfører og andre ansatte på bussanlegg. I 2024 har vi fokusert på å oppgradere eldre vaskehaller, både med tanke på vannforbruk, kjemikaliebruk, redusert energiforbruk og arbeidsforhold for vaskeansatte. Alnabru, Enebakk og Rosenholm ble oppgradert i 2024, Skui, Vestby og Ski tas i 2025. Vi har også startet en prosess for å se potensielle trivsel- og energiøkonomiseringstiltak på bussanleggene på Romerike.

Pilotprosjekter - nye strategiske retninger

Vi har et godt kollektiv tilbud, men i Ruter arbeides det kontinuerlig med å få et enda bedre mobilitetstilbud. Det innebærer grundigere forberedelser og testinger og noen av disse kan gå over flere år. Fra 2023 har det pågått et pilotprosjekt på selvkjørende kjøretøy i Groruddalen i Oslo hvor hensikten er å få erfaring og hente læring før man eventuelt etablerer. Aktsomhetsvurderinger er viktig del av dette pilotprosjektet. Det gjøres jevnlig vurderinger for om det dukker opp ny informasjon som tilsier at man bør se på tiltak. I tillegg er det gjort skjerpede aktsomhetsvurderinger ifm. partnere i Grorudalspiloten og stilt spørsmål om partners proaktive arbeid.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Ved å gjøre gode risikoanalyser før en kontrakt inngås, vil vi i samarbeid med den som vinner anskaffelseskonkurransen være bedre rigget til å følge opp aktuelle risikoer og arbeide forebyggende med dette. Et godt samarbeid med operatørene på området vil bidra til mer transparens, bedre informasjon og dokumentasjon. Oppfølging av operatører etter at en anskaffelse er satt i drift vil også være viktig fremover for oss for å sikre kontinuerlig arbeide med aktsomhetsvurderinger og bidra til å utvikle og løfte arbeidet generelt i bransjen. Vi håper at god oppfølging av arbeidet i en anskaffelsesprosess, fra start og gjennom hele kontraktsperioden, vil føre til at arbeidere i leverandørkjeden får det bedre.

Vi kan påvirke og stille krav arbeidsforholdene til sjåfører/fører og de som arbeider på bussanleggene. Vi håper at dette arbeidet skal bidra til at de får innfridd sine rettigheter til en trygg og god arbeidsplass ved at de får en bedre arbeidshverdag, øke trivselen, økt trygghet og gjennom det heve statusen til ståforyrket og tilrettelegge for kvinnelige sjåfører.

	Menneskerettigheter og arbeidsforhold i leverandørkjeden på kontrakter som inngås på varer og tjenester
Overordnet mål :	Vi skal arbeide for at arbeidere får oppfylt sine rettigheter i våre leverandørkjeder ved å gjennomføre aktsomhetsvurderinger på innkjøp av varer og tjenester for å redusere risiko for brudd på menneskerettigheter og arbeidsforhold.
Status :	Kontinuerlig arbeid
Mål i rapporteringsåret :	Arbeidet som er påbegynt i innkjøp Varer og tjenester fortsetter. Implementering av den nye rutinen og sikre at det jobbes systematisk med aktsomhetsvurderinger på de prioriterte innkjøpene.

Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak :

Utarbeidelse av ny rutine har vært et viktig tiltak for oss i løpet av året. Det er mange involverte i en anskaffelsesprosess og en felles tilnærming internt hos oss er viktig slik at vi kan sikre at arbeidet med aktsomhetsvurderinger blir ivaretatt gjennom hele anskaffelsesprosessen, fra forprosess og gjennom hele kontraktens levetid. I løpet av året er det fulgt opp aktsomhetsvurderinger på en større anskaffelse på informasjonsskjermer på holdeplassene. Det er flere kontrakter som skal inngås for å få nye informasjonsskjermer på plass, og vi er fortsatt tidlig i forprosess på deler av disse anskaffelsene da ikke alle anskaffelsene er utlyst ennå. Ruter kan følge opp kontraktene ved å be om mer informasjon om at våre handlingsregler blir etterlevd. Det vil si at vi ber om dokumentasjon på at arbeidet er forankret hos leverandør ved policy og rutiner, vi ber om en beskrivelse av hvordan de vil arbeide med aktsomhetsvurderinger knyttet til den aktuelle kontrakten for å redusere risikoer videre i leverandørkjeden. Vi er i dialog med de leverandørene vi anser som har størst risiko og gjennom vår oppfølging håper vi at det har en påvirkning for at arbeidere i leverandørkjeden får det bedre.

I løpet av rapporteringsåret har vi gjort en oppdatering på våre prioriterte risikoområder for å se hvor det kreves ekstra oppfølging. For Varer og tjenester har vi så langt kartlagt at det vil være avtalene vi har inngått på IKT (Pc, mobil, skjermer og skytjenester), uniformer og renholds – og kantinedrift som krever grundigere oppfølging. Arbeidet på dette vil fortsette i 2025. Vi har også innkjøp av kategorier som DFØ har på sin høyrisikoliste, men dette er samkjøpsavtaler med Oslo kommune og aktsomhetsvurderinger følges derfor opp av Oslo kommune.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Bedre forståelse for hvordan vi kan jobbe for å redusere risiko og at arbeidere i leverandørkjeden får innfridd sine rettigheter og at det får det bedre.

	Risiko for brudd på folkeretten og grunnleggende menneskerettigheter i krig og konflikt
Overordnet mål :	Vurdere og gjennomføre skjerpede aktsomhetsvurderinger for å unngå risiko for brudd på folkeretten og grunnleggende menneskerettigheter i krig og konflikt.
Status :	I oppstartsfasen
Mål i rapporteringsåret :	Arbeide videre med den nyetablert arbeidsgruppe "beredskap menneskerettigheter og arbeidsforhold", herunder videreutvikle tilhørende rutine.

Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak :

For å sikre fremdrift på det dette området har vi i løpet av høsten etablert en tverrfaglig arbeidsgruppe. Rutine og ansvarsfordeling vil her være relevant å få etablert, og dette arbeidet har vi påbegynt og vil videreutvikles. For å styrke vår kompetanse og dele erfaringer, deltar interne ressurser i ulike relevante nettverk hvor skjerpede aktsomhetsvurderinger er tema.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Når det oppstår krig og konflikt, øker også faren for brudd på menneskerettigheter. Vi har derfor en plikt til å risikovurdere våre samarbeid. Skjerpede aktsomhetsvurderinger krever mer dypere forståelse for konflikten. Dette gjør vi for å forstå og vurdere om noen av disse bidrar til slike brudd. Dette arbeidet krever modning over tid. Vi har etablert en arbeidsgruppe for å øke vår kompetanse og forståelse. Gjennom denne gruppen vil vår evne til å gjennomføre skjerpede aktsomhetsvurderinger stadig bli bedre

3.B Andre tiltak for å håndtere risiko for negativ påvirkning/skade

3.B.1 Reduksjon av natur- og miljøpåvirkning

Transport bidrar ikke bare til globale klimagassutslipp, men også til støy og utslipp som forverrer luftkvaliteten lokalt. For å adressere disse utfordringene har Ruter utviklet strategien 'Utslippsfri 2028', som tar sikte på å redusere både klimagassutslipp, støy og lokale utslipp.

Ruters viktigste tiltak for videre reduksjon av lokale utslipp er overgangen til utslippsfri transport. Innen 2028 skal alle kjøretøy som kjører for Ruter være utslippsfrie, og allerede i 2023 ble tilbudet i Oslo utslippsfritt. Dette vil eliminere nitrogenoksid-utslipp (NOx), redusere partikkelutslipp og bidra til en vesentlig reduksjon av støy.

Dekkslitasje er en kilde til mikroplast. Ruter har ikke utviklet en nøyaktig måte å fastslå hvor mye mikroplast bussene som kjører for Ruter er kilde til. Grovt regnet ser det slik ut: Gjennomsnittlig byttes om lag 7200 dekk hvert år. Ifølge dekkleverandører er et slitt dekk cirka 12 kilo lettere enn et nytt dekk. Slik regnet danner Ruters busstransport 86,4 tonn mikroplast hvert år.

Ruters tiltak for å redusere mikroplast er de samme som tiltak som har økt levetid for dekkene som mål, som dekktrykkovervåking og myk kjørestil. Dette er krav Ruter stiller i transporttjenestekontrakter. Et dilemma er at godt veigrep om vinteren krever dekk med myk gummi kvalitet, og at myk gummi slites raskere enn dekk med hardere gummi.

For mer detaljert informasjon om Ruters arbeid på natur og miljø henviser vi til vår årsrapport.

3.B.2 Reduksjon av klimagassutslipp

I Ruters årsrapport vil det være mer utfyllende informasjon om klimagassutslipp.

Ruter har satt ambisiøse mål for miljøvennlig transport. Innen 2028 skal alle kjøretøy som kjører for Ruter være utslippsfrie. Vi er allerede godt på vei - i 2023 ble tilbudet i Oslo utslippsfritt.

Ruters viktigste bidrag for å redusere miljø- og klimabelastningen fra persontrafikk, er at vi tilbyr et attraktivt alternativ til privatbilisme. I august 2023 var Ruters passasjertall på høyde med antall reisende før pandemien, da halvparten av de kollektivreisende valgte bort Ruters tilbud.

Vi fortsetter å arbeide mot våre miljømål, både gjennom utslippsfri drift og ved å gjøre kollektivtransport til det foretrukne valget for reisende i vår region

3.B.3 Tilpasning av egen innkjøpspraksis

Ruters rolle som offentlig innkjøper gir oss mulighet til å påvirke leverandørmarkedet. Dette gjør vi gjennom forventningene vi kommuniserer og kravene vi stiller i våre anskaffelser. Vi skal bruke denne muligheten til å oppmuntre bransjen til å utvikle og tilby løsninger som gjør vår mobilitet mer bærekraftig.

For å lykkes med dette er dialog og samarbeid med våre operatører og leverandører avgjørende. Vi må forstå hva som er realistisk å oppnå. Samtidig skal vi stille forventninger som utfordrer operatører og leverandører til å strekke seg. Balansen mellom ambisiøse mål og realistiske krav krever god forståelse av leverandørmarkedet.

Vår anskaffelsesprosesser er grundig og langvarig. Underveis er det viktig med god dialog for å forstå markedet og mulighetene som finnes. I forprosessen diskuterer vi konkrete temaer og vurderer hvilke endringer som skal gjøres i tilbudet fremover. Når vi har utarbeidet et utkast til konkurransegrunnlag, gjennomfører vi en ny dialog med markedet for å få innspill. Til slutt utlyses konkurransen i EU-Supply, en plattform for offentlige anskaffelser. Denne prosessen sikrer at vi både utfordrer og samarbeider med markedet for å oppnå de beste, mest bærekraftige løsningene for kollektivtransporten."

Evaluerings og læring i våre anskaffelsesprosesser beskrives i vår anskaffelsesstrategi. Vi gjør grundige evalueringer av foregående anskaffelser og anskaffelsesprosesser for å bygge videre på det som har vært bra, og endre det som har vist seg å være problematisk. For å sikre at forbedringspotensialet blir realisert, er det viktig at kunnskap, vurderinger og beslutninger som tas i løpet av hele anskaffelsesprosessen er blitt dokumentert. Når en anskaffelsesprosess skal evalueres, gir erfaringene til leverandøren for den avsluttede kontrakten verdifull innsikt.

Fremover vil vi ha økt fokus på mulige regelverksendringer som kan påvirke Ruters anskaffelser og kontrakter for å sikre at det blir fanget opp i tide.

3.B.4 Valg av produkter og sertifiseringer

Ruter benytter samkjøpsavtalene som Oslo kommune inngår der det lar seg gjøre. Møbler er et eksempel på en slik samkjøpsavtale og hvor et viktig tiltak er tredjepartssertifiseringer på miljømerking. For mat og drikke etterspør Oslo kommune Fairtrade eller tilsvarende tredjepartssertifisering, innenfor rammen av lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Kaffe er en samkjøpsavtale hvor Fairtrade benyttes. Det er også et fokus på å øke andelen av økologiske varer.

Ruter stiller krav om at IT produkter skal være TCO-sertifiserte, for de produktgrupper der dette er tilgjengelig.

Ruters Utslippsfri 2028 strategi innebærer at alle kjøretøy i drift for Ruter skal ha null lokale utslipp innen 2028. I praksis innebærer en overgang fra diesel til elektrisitet for de aller fleste av Ruters busser og båter.

I transporttjenestekontrakter stiller Ruter krav om ISO 14001 (Miljøledelse) ISO 39001 (trafikk sikkerhet) og ISO 45001 (Arbeidsmiljø). Der det er praktisk mulig søker Ruter å oppnå svanemerkede bussvaskehaller.

3.B.5 Støtte aktivt opp om fri fagorganisering og kollektive forhandlinger, eller der lovverket ikke tillater dette, støtte aktivt opp om andre former for demokratisk valgt arbeiderrepresentasjon

Rett til fagforeningene er et eget punkt i Ruter sitt vedlegg til handlingsregler hvor det står beskrevet at dette skal overholdes med henvisning til internasjonale konvensjoner. Dette er veldig viktig i vår bransje hvor mange av operatørenes underleverandører befinner seg i Kina.

3.B.6 Bidrag til utvikling, kompetanseheving og opplæring internt og av leverandører og arbeidere i leverandørkjeden

Ruter har oppfølging og dialog med operatørene og leverandørene om aktsomhetsvurderinger, da vi må samarbeide og dele informasjon i arbeidet. Når operatørene informere og redegjør for oss på deres aktsomhetsvurderinger, får vi bedre kjennskap til funn av risikoer og tiltak som iverksettes hos deres underleverandører. Vi utfordrer og stiller oppfølgingsspørsmål og fremdrift på dette arbeidet som igjen bidrar til en fremdrift for at arbeidere i leverandørkjeden skal få det bedre.

Intern opplæring er en prioritet det kommende året for å styrke enda mer vårt arbeid med menneskerettigheter. Dette inkluderer å forbedre intern informasjon på området, etablere opplæring og kurs som tilgjengeliggjøres i Ruters kursportal.

3.B.7 Bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser i egen virksomhet og leverandørkjeden

Foretaket sitt system for å forebygge, avdekke, etterforske og reagere på påstander eller hendelser knyttet til korrupsjon og bestikkelser har flere elementer. Vi har etiske retningslinjer med en utfyllende veiledning til denne, følger regelverk for offentlige anskaffelser og har prosedyrer for etterlevelse av disse i praksis. Vi har en varslingsordning og en varslingsplakat som forklarer hvordan ordningen virker i praksis.

Videre har vi policyer med underliggende rutiner og maler på områdene for internkontroll og risikostyring, anskaffelser, informasjonssikkerhet personvern, bærekraft og for finansiell og operasjonelle rapportering. Policyene er gjort tilgjengelig for alle medarbeidere, også innleide, i styringssystemet på vårt intranett.

Det gis en orientering om etiske retningslinjer til nyansatte og de gjennomgås årlig i medarbeidersamtaler. Det gis også en orientering om varslingsordningen til nyansatte, og det gis e-læring innen etterlevelse, personvern, etiske regler, it-instruks og offentlighetsloven.

Ansvar for å forebygge, avdekke og håndtere påstander eller tilfeller av korrupsjon og bestikkelser ligger i første linje, hos den enkelte medarbeider og vedkommendes ledere. Virksomheten har også en person som er fagansvarlig person for etikk og etterlevelse, som gir støtte, råd og opplæring. Vedkommende gir i januar en årlig statusrapport til ledelse og styret om status og arbeidet innen etterlevelse siste kalenderår. Virksomheten har eksterne rådgivere, som kan kobles på ved behov.

Vi har i 2024 ikke avdekket eller fulgt opp tilfeller av korrupsjon eller bestikkelser i virksomheten eller i verdikjeden hvor foretaket eller våre ansatte er direkte involvert. Det er ingen domfellelser og eller illeggelse av bøter for overtredelse av lover om bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser.

3.B.8 Annen relevant informasjon for hvordan dere arbeider med å redusere, forhindre og håndtere negativ påvirkning

I januar 2023 ble Ruter Miljøfyrtårnsertifisert. Miljøfyrtårn er et anerkjent og effektivt verktøy for sertifisering og miljøledelse, som hjelper oss på vei mot en grønn omstilling. Som Miljøfyrtårnsertifisert skal Ruter jobbe for bedre miljøpresentasjoner innen arbeidsmiljø, avfallshåndtering, energibruk, innkjøp og intern transport, og bidra med det til 8 av FNs 17 bærekraftsmål. Det gjør vi gjennom tiltak basert på definerte kriterier tilpasset virksomhetens drift og bransje.

Ruter stiller høye forventninger til et redusert miljø- og klimafotavtrykk i alle kommende anskaffelser. Alle kontakter som utlyses, skal inneholde krav om sirkularitet. For mer informasjon om vårt arbeid på miljø og klima, se årsrapporten til Ruter.no

4

Overvåking av gjennomføring og resultater

Overvåkning av gjennomføring og resultater handler om å måle effekten av systematikken og eget arbeid i hvert trinn i aktsomhetsvurderingene, og viser hvorvidt virksomheten gjør gode aktsomhetsvurderinger. Virksomheten må ha systematikk og rutiner på plass for å kunne fange opp og kritisk vurdere egne konklusjoner, prioriteringer og tiltak som er gjort som en del av aktsomhetsvurderinger. Eksempelvis: Er kartlegging og prioritering av mest negativ påvirkning gjort på en faglig god og troverdig måte, og som reflekterer de faktiske forholdene? Virker tiltakene for å stanse, forebygge og/eller redusere virksomhetens negative påvirkning/skade etter hensikten? Er skade gjenopprettet der det er relevant? Dette kan gjelde tiltak virksomheten gjør selv og som utføres av eller i samarbeid med andre. Erfaringene virksomheten gjør seg med arbeidet med aktsomhetsvurderinger brukes for å forbedre prosesser og resultater i fremtiden.

4.A Overvåkning og evaluering

4.A.1 Beskriv a) hvem som har ansvar for å overvåke effekten og resultatene av tiltak iverksatt og hvordan dette gjennomføres i praksis, b) hvem som har ansvar for å evaluere arbeidet med aktsomhetsvurderinger, og hvordan dette gjennomføres i praksis

a) Aktsomhetsvurderinger er kontinuerlige prosesser og i en anskaffelsesprosess involverer dette flere avdelinger, men i hovedsak har avdelingen Strategiske anskaffelser ved anskaffelsesleder (transporttjenester) eller innkjøper (varer og tjenester) og Operatørutvikling ved prosessleder oppstart og operatøransvarlig viktige nøkkelroller. I tillegg bistår rådgiver menneskerettigheter og åpenhetsloven ved behov, herunder rapportering til ledergruppene. Årlig blir det gjennomført en overordnet risikovurdering av alle eksisterende kontrakter i Ruter. Dette er et tverrfaglig arbeid og består av ansatte fra avdelingene Strategiske anskaffelser, Juridiske tjenester og Etterlevelse og etikk. Denne prioriteringen er førende for det videre arbeidet til Ruter. Vurdering og tilpasning til eksempel nye regelverk vil også bli vurdert årlig. Avdelingen Materiell og Anlegg arbeider tett med operatørene når det gjelder forbedringstiltak for sjåførfasiliteter utenfor anlegg, arbeidsforhold på bussanleggene samt ulike tiltak som skal bidra til økt trafiksikkerhet for sjåførene.

Overvåking av effekt og resultater av tiltak gjennomføres dette gjennom dialog med operatører og leverandører. Oppfølging og ansvar for arbeidet involverer flere fagavdelinger i Ruter. I tillegg benyttes faglige ressurser med kompetanse på bærekraft, menneskerettigheter og arbeiderrettigheter i arbeidet for å vurdere oppfølgingsspørsmål og -tiltak.

b) Evaluering og læring i våre anskaffelsesprosesser beskrives i vår anskaffelsesstrategi. Vi gjør grundige evalueringer av foregående anskaffelser og anskaffelsesprosesser for å bygge videre på det som har vært bra, og endre det som har vist seg å være problematisk. For å sikre at forbedringspotensialet blir realisert, er det viktig at kunnskap, vurderinger og beslutninger som tas i løpet av hele anskaffelsesprosessen er blitt dokumentert. Når en anskaffelsesprosess skal evalueres, gir erfaringene til operatør/leverandøren for den avsluttede kontrakten verdifull innsikt. Ved å ha god dialog og statusmøter med operatører og leverandører blir tiltak som er iverksatt evaluert. I forbindelse med evaluering av arbeidet vil også våre samarbeid og nettverk som med eksterne som Etisk Handel, DFØ og Skift, være viktige input for både videre læring og tilpasning av Ruters arbeid.

4.A.2 Beskriv hvordan dere sannsynliggjør og/ eller måler effekten av tiltak for å redusere risiko

I løpet av rapporteringsåret har vi sett behov for å omprioritere deler av vårt arbeid med aktsomhetsvurderinger. Dette har resultert i at vi ikke har kommet så langt i å overvåke om etablerte tiltak faktisk fungerer som planlagt.

I forbindelse med det nye EU-direktivet for bærekraftsrapportering (Corporate Sustainability Reporting Directive - CSRD), vil etablering av mål som følges opp enda tettere opp være viktig å få etablert.

Arbeidet med aktsomhetsvurderinger er en modningsprosess. Vi ser en positiv utvikling blant operatørene vi har kontrakter med og de har utviklet seg i riktig retning på dette området. Dette gir oss grunn til å tro at det er riktig å etablere gode prosesser for kontraktsoppfølging fremover. Slik kan vi sikre kontinuitet og fremdrift i arbeidet. Iverksatte tiltak som er gjort for å bedre arbeidshverdagen til sjåfører og arbeidere på anlegg følges opp av de ulike fagavdelingene.

A man with glasses and a light blue shirt is looking down at a clipboard in a warehouse setting. In the background, there are high industrial shelving units filled with cardboard boxes. The lighting is bright, typical of a warehouse. The man is positioned in the foreground, slightly to the left, and is looking towards the right side of the frame. The clipboard he is holding has some papers on it, and there are other items on the desk in front of him, including a keyboard and a mouse.

5

Kommunikasjon av hvordan negativ påvirkning/skade er håndtert

Forutsetningen for god ekstern kommunikasjon om arbeidet knyttet til virksomheters aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis er at den bygger på konkrete aktiviteter og resultater. Virksomheten skal kommunisere offentlig om relevante styringsdokumentet knyttet til aktsomhetsvurderinger, eksempelvis policyer, retningslinjer, prosesser og aktiviteter knyttet til å identifisere og håndtere virksomhetens faktiske og potensielle negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø. Kommunikasjonen bør inkludere hvordan risikoen er avdekket og håndtert, samt hvilke effekter man oppnådde av tiltakene/aktivitetene. Etter åpenhetslovens §4 skal virksomheter som er omfattet årlig offentliggjøre en redegjørelse for aktsomhetsvurderinger.

5.A. Kommunisere eksternt

5.A.1 Beskriv hvordan virksomheten kommuniserer med berørte interessenter om håndteringen av negativ påvirkning/skade

For å identifisere riktige tiltak for forbedringer er interessentdialog helt nødvendig. Med interessentdialog mener vi aktiv kommunikasjon med alle parter som påvirkes av eller kan påvirke vår virksomhet.

For Ruter er det viktig å ha et godt samarbeid med operatører og leverandører. Disse aktørene sitter ofte tettere på utfordringene og har direkte kontakt med arbeidstakere. Dette gir dem verdifull innsikt i hvor forbedringspotensialene ligger.

Fremover ønsker vi en enda mer systematisk tilnærming til denne dialogen for å gi oss informasjon om forbedringstiltak som bør iverksettes.

Dersom det skulle oppstå tilfeller av negativ påvirkning eller skade, vil dette håndteres i tett dialog med de berørte parter. Vår målsetting er å adressere utfordringer proaktivt og samarbeide om løsninger som gagnar alle involverte.

5.A.2 Beskriv hvordan virksomheten kommuniserer offentlig rundt eget arbeid med kartlegging og håndtering av negativ påvirkning/skade

Ruter rapporterer offentlig på sitt bærekraftsarbeid hvert år.

Bærekraftsrapporteringen er en integrert del av Ruters årsrapport og er tilgjengelig på Rutersnettsider.

Som medlem i Etisk handel Norge rapporterer vi årlig om vårt arbeid innen ansvarlig forretningspraksis. Denne rapporten kan leses på Etisk handel sin hjemmesiden og på Ruter.no.

Ruter benytter Etisk handel-rapporten som vår redegjørelse etter åpenhetsloven. Dette sikrer at vi oppfyller lovens krav om åpenhet rundt aktsomhetsvurderinger og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

På vår nettside har vi etablert en dedikert side om vårt arbeid med menneskerettigheter. For mer informasjon, les mer her; <https://ruter.no/om-ruter/strategier-og-handlingsplaner/apenhetsloven/>

5.A.3 Beskriv virksomhetens rutine for å ivareta og besvare eksterne henvendelser relatert til informasjonskravet pålagt virksomheter under åpenhetsloven.

Alle henvendelser knyttet til aktsomhetsvurderinger og åpenhetsloven tas på alvor. Vår prosess for håndtering av henvendelser innebærer registrering i vårt system og sikre at vi besvarer henvendelser innen lovens frist på tre uker. Ved hver henvendelse involveres vår rådgiver for menneskerettigheter og åpenhetsloven, samt andre relevante personer som har arbeidet med den aktuelle anskaffelsesprosessen eller temaet. Vårt kundesenter fungerer som det primære kontaktpunktet for alle henvendelser.

For å gjøre det enkelt å kontakte oss, har vi etablert et dedikert kontaktskjema for henvendelser relatert til åpenhetsloven. Dette skjemaet er tilgjengelig på vår nettside: <https://ruter.no/om-ruter/strategier-og-handlingsplaner/apenhetsloven/>

A woman with dark hair, wearing a bright yellow hard hat and a light blue V-neck t-shirt, stands in front of industrial machinery. She is smiling slightly and looking towards the camera. A dark blue jacket is draped over her left arm. The background is out of focus, showing more industrial structures and greenery.

6

Gjenoppretting der dette er påkrevd

Når en virksomhet har identifisert at den har forårsaket eller bidratt til skade på mennesker, dyr, samfunn eller miljø håndteres skaden gjennom å sørge for gjenoppretting, eller samarbeide om gjenoppretting. Gjenoppretting kan innebære økonomisk erstatning eller kompensasjon, en offentlig beklagelse, eller at skaden på annet vis rettes opp. Det handler også om å sørge for tilgang til klageordninger for arbeidere og/eller lokalsamfunn slik at de kan få sin sak hørt og håndtert.

6.A Gjenoppretting

6.A.1 Beskriv virksomhetens policy for gjenoppretting ved negative konsekvenser

Ruter eies av Oslo kommune og Akershus fylkeskommune., Som offentlig eid selskap er Ruter pålagt å følge lov om offentlig anskaffelser, anskaffelsesforskriften/forsyningsforskriften og åpenhetsloven, som inneholder krav til ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter og gjennomføring av aktsomhetsvurderinger. I tillegg stiller vi oss bak Oslo-modellen og Viken-modellen sine tilsvarende krav og forventninger, krav og føringer til ansvarlig forretningspraksis, og respekt for mennesker, miljø og samfunn. I Oslo-modellens standardkrav for anskaffelser er det krav om å utføre aktsomhetsvurderinger, inkludert krav om å sørge for, eller samarbeide om, gjenoppretting og erstatning for negative konsekvenser.

Ruters anskaffelsesstrategi beskriver våre forpliktelser til å imøtekomme krav i Lov om offentlige anskaffelser §5 som pålegger offentlige oppdragsgivere å «ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike rettigheter». Ruter er også omfattet av åpenhetslovens krav om å gjennomføre aktsomhetsvurderinger, og dermed trinn seks i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger omhandler gjenoppretting. I tillegg forpliktesen til å utføre aktsomhetsvurderinger som medlem av Etisk handel Norge.

Ruter forplikter seg til, og setter krav til leverandører om gjenoppretting av brudd på kontraktsforhold, samt brudd på krav om å respektere menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø. Dette fremgår også i Ruters handlingsregler. I vedlegg til handlingsreglene for leverandører som handler spesielt om menneskerettigheter og nasjonale sikkerhetsinteresser, er det ytterligere krav til respekt for menneskerettigheter og aktsomhetsvurderinger. Leverandøren forpliktes til å beskrive tiltak for å forebygge, stanse, og/eller redusere konsekvenser av brudd på kravene i kontrakten.

Ved brudd på kontrakten krever Ruter at dette rettes opp, og leverandøren skal fremlegge en tiltaksplan for retting som følges opp av Ruter.

I Ruters Handlingsregler for Leverandører stilles det blant annet krav om at Ruters leverandører skal respektere grunnleggende krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø og at FNs konvensjon for funksjonshemmedes menneskerettigheter (CRPD) skal respekteres innenfor rammen av norsk lov. Handlingsreglene forplikter leverandøren til å rette brudd innen satt tidsfrist fra oppdragsgiver. Rettelsene skal dokumenteres skriftlig, og vesentlig mislighold kan gi grunnlag for heving av kontrakt. Ruter kan også kreve at leverandøren skifter ut underleverandører dersom bruddet skjer i leverandørkjeden.

I vedlegg til handlingsreglene for leverandører som handler spesielt om menneskerettigheter og nasjonale sikkerhetsinteresser, er det ytterligere krav til respekt for menneskerettigheter og aktsomhetsvurderinger. Leverandøren forpliktes til å beskrive tiltak for å forebygge, stanse, og/eller redusere konsekvenser av brudd på kravene i kontrakten.

Ved brudd på kontrakten krever Ruter at dette rettes opp, og leverandøren skal fremlegge en tiltaksplan for retting som følges opp av Ruter.

Beskriv eventuelle tilfeller av gjenoppretting i rapporteringsperioden

Ruter kjenner per i dag ikke til tilfeller hvor gjenoppretting har vært aktuelt. Vi er klar over at vi opererer i en bransje med komplekse leverandørkjeder som involverer sammensatte produkter og hvor det kan være utfordrende å få et godt bilde av risikoer. Det er utfordrende å fange opp avvik og brudd i slike komplekse leverandørkjeder. Dette krever et kontinuerlig fokus og arbeid fremover for å kunne identifisere mulige avvik som kan kreve tiltak for å få til en forbedring.

6.B Sikre tilgang til klagemekanismer

6.B.1 Beskriv hva virksomheten gjør for å sikre at ansatte og andre interessenter, spesielt påvirkede arbeidere og lokalsamfunn har tilgang til varslingskanaler og klagemekanismer

For å identifisere, rapportere og undersøke bekymringer om ulovlig atferd eller atferd i strid med foretakets atferdsregler eller lignende interne regler, har Ruter en varslingsordning, en varslingsplakat (rutine) og et varslingsråd. Disse tar høyde for rapportering av egne ansatte og innleide. I tillegg kan eksterne kontakte Ruter via epost til varsling@ruter.no.

Vi følger regelverk om offentlige anskaffelser og for statsstøtteregele. Vi har policy for personvern, habilitetskrav, etiske retningslinjer og en policy for internkontroll og risikostyring. Vår varslingsplakat inkluderer egne grep for å verne varslere.

Våre rapporteringskanaler for varslere, er til nærmeste leder, til varsling@ruter.no, til verneombud@ruter.no og egen varslingskanal til et eksternt firma. Der kan varslere ringe, møte opp fysisk, bruke e-post, post samt et eget elektronisk varslingsskjema. Det gis opplæring om varslingsordningen i form av e-læring til nyansatte i forbindelse med ombordstigningsprosessen, til nye ledere og til varslingsrådets medlemmer. Varslingsrådet mottar ekstern opplæring.

Foto: Ruter As / Spoon, Nikolas Gogstad

Foto: Ruter As / Redink, Daniel Ashby

Kontaktinformasjon:

Ruter As

Vivian Eide Jektvik, Spesialrådgiver menneskerettigheter og åpenhetsloven
vivian.jektvik@ruter.no